

DONATO CARRISI

ŠEŠĖLIŲ MOKYTOJAS

Iš italų kalbos vertė
Lina Gaučytė

Sofoklis

VILNIUS, 2024

1522 metai. Likus devynioms dienoms iki mirties, popiežius Leonas X bulė įtvirtina iškilmingą įpareigojimą.

Roma „niekada, niekada, niekada“ neturi skendėti tamsoje.

Pontifikas nurodo, kad naktį gatvės, bažnyčios ir pastatai visuomet turi būti apšviesti. Privalu pasirūpinti, kad niekada nepristigtų žibalo lempoms ir sandėliuose nepritrūktų žvakių atsargų.

Popiežiaus įsakymo laikytasi daugiau kaip tris šimtus metų. Vis dėlto XIX amžiaus pabaigoje, atsiradus elektrai, bulėje surašyti dalykai tapo nebeaktualūs.

Istorikai ir teologai ilgai svarstė, kokios priežastys paskatino Leoną X įtvirtinti tokią taisyklę. Bėgant amžiams, keltos įvairiausios versijos, kai kurios jų buvo lakios fantazijos vaisius. Tačiau įtikinamo paaiškinimo taip ir nepavyko rasti.

Vis dėlto popiežiaus bulė niekada nebuvo atšaukta, o Romos tamsa ir toliau lieka neatskleista paslaptis.

AUŠRA

Elektrą buvo numatyta atjungti ryte, septintą valandą keturiasdešimt viena minutė. Tą akimirką Roma nugrims į naujuosius Viduramžius.

Jau beveik septyniasdešimt dvi valandas miestą siaubė ypač smarki audra. Be perstojo pliaupė liūtis, griaudėjo perkūnija, o vėjo gūsių greitis viršijo trisdešimt mazgų.

Žaibas išvedė iš rikiuotės vieną iš keturių jėgainių, užtikrinančių energijos tiekimą. Tarsi griūvant domino kaladėlėms, avarija persimetė ir į kitas tris elektrines, užgultas iki pavojingos ribos padidėjusios apkrovos.

Siekiant pašalinti gedimą, reikėjo dvidešimt keturioms valandoms nutraukti elektros energijos tiekimą.

Gyventojams apie tai, kad visur bus išjungtas elektros tiekimas, buvo pranešta iš vakaro, likus labai mažai laiko iki šio įvykio. Tarnybos patikino, kad techninis personalas intensyviai dirbs, siekdamas iki pažadėto termino sugrąžinti miestą į įprastą gyvenimą. Tačiau atjungus elektros tiekimą, neveiks jokios ryšio priemonės: nei telefonai, nei internetas, nei mobilusis ryšys. Žmonės nebegalės klausytis radijo ar žiūrėti televizijos.

Bus visiškai išjungtos visos technologijos. Ir visa tai – esant ekstremalioms oro sąlygoms.

Septintą trisdešimt, kai iki visuotinio elektros tiekimo išjungimo buvo likusios vos kelios minutės, Matildė Frai virtuvėje plovė pirmąjį tą dieną išgertos kavos puodelį. Padėjo jį ant lentynėlės ir vėl pakėlė prisidegtą cigaretę, kurią buvo palikusi ant marmurinės kriauklės krašto. Pamatė, kad toje vietoje, kur

cigaretė lietėsi su marmuru, liko gelsva dėmė. Ilgai žiūrėjo į ją išmeigusį akis.

Patys nereikšmingiausi dalykai kartais netikėtai nuramindavo.

Norėdama pasislėpti nuo savo minčių Matildė ieškodavo prieglobsčio juose. Užlenktame žurnalo puslapio kamputyje, prairusioje siūlėje, siena žemyn riedančiame rasos lašelyje. Tačiau ramybė niekada netrukdavo pakankamai ilgai. Matildei ją išsėmus žvilgsniu, vidinis demonas ir vėl priversdavo ją prisiminti, kad niekada neįstengs pasprukti iš to ankšto pragaro, kuriame yra įkalinta.

Negaliu mirti. Dar ne, – pati sau pagalvojo. Tačiau be galo to troško.

Matildės žvilgsnis vėl sugriežtėjo. Pakėlusį prie lūpų cigaretę, ji giliai įtraukė dūmo. Paskui atlošė galvą ir, žiūrėdama į lubas, išpūtė baltų dūmų debesį, o drauge su juo – visą nusivylimą. Kadaisė ji buvo graži. Tačiau, kaip pasakytų jos motina, apsilaido. Sulaukusi vos trisdešimt šešerių, ji jau buvo beviltiškai vieniša moteris. Niekas nebūtų galėjęs įsivaizduoti, kaip ji atrodė kadaisė, būdama jauna. Tais retais kartais, kai ji kur nors išeidavo, pažvelgę į ją, visi matydavo tik dar pernelyg jauną senę.

Sieninis laikrodis rodė trisdešimt dvi minutes po septynių.

Matildė, atsitraukusi prie stalo pristumtą kėdę, atsisėdo, pasidėjo arčiau nuotolinį televizoriaus valdymo pultelį, „Camel“ cigarečių pakelį ir alavinę peleninę. Rankoje laikydama teberūkstančią nuorūką, prisidėgė dar vieną cigaretę.

Moteris išmeigė akis tiesiai priešais save.

– Turėčiau... – nutilo. – Turėčiau nuvesti tave į kirpyklą nukirpti plaukų, – staiga rimtai pasakė. – Taip, šonuose jie per ilgi, – akimirka ištiesusi ranką net parodė kur. – Be to, tie kirpčiai man nebepatinka, – linktelėjo galvą, tarsi patvirtindama, kad taip ir reikėtų daryti. – Gerai, rytoj po darželio nueisime. – Nutilo, bet žvilgsnio neatitraukė.

Sėdėjo, išmeigusį akis į virtuvės duris.

Kitapus slenksčio nieko nesimatė, tačiau ant sienos greta medinės durų staktos buvo užbrėžta maždaug dvidešimt brūkšnių.

Jie kilo iš apačios į viršų. Kiekvienas brūkšnys vis kitokios spalvos, greta parašyta data.

Viršutinis – žalias, o šalia jo užrašyta „103 cm – gegužės 22 dieną“.

Staiga Matildė atsigavo iš stingulio, tarsi kas būtų išsklaidęs burtus. Sugrįžusi į realybę, čiupo nuotolinio valdymo pultelį ir nukreipė jį į ant spintelės stovintį televizorių.

Pasirodė iki pusės filmuojama patraukli šviesiaplaukė, vilkinti rausvu kostiumėliu. Po ja ekrano apačioje švietė užrašas „Romos mieste nuo vasario 23 dienos 7:41 valandos iki to laiko, kai baigsis suplanuotas visuotinis elektros tiekimo nutraukimas, galios ypatingosios priemonės.“ Diktorė ramiu, guodžiančiu balsu skaitė pranešimą prieš filmavimo kamerą: „Miesto valdžia, rūpindamasi, kad būtų išvengta incidentų, nurodė visiškai sustabdyti eismą. Nebus galima nei kur nors nuvažiuoti, nei išvykti iš miesto. Primename, kad oro uostai ir stotys dėl blogų oro sąlygų nedirba jau nuo vakar vakaro. Todėl gyventojams rekomenduojama likti savo namuose. Kartoju: dėl savo ir savo artimųjų saugumo nebandykite išvykti iš miesto.“

Matildė pagalvojo, kad ji vis tiek nebeturi nei artimo žmogaus, nei vietos, kurion galėtų išvažiuoti.

„Dieną išeikite iš namų tik esant būtinybei. Jeigu prireiktų pagalbos, lange pakabinkite baltą paklodę, kad nuolat gatvėje patruliuosiančios pagalbos tarnybos galėtų pas jus atvykti. Primename, jog naktį visi privalės laikytis komendanto valandos: ji prasidės, likus valandai iki saulės laidos. Nuo tos akimirkos bus apribota dalis asmens laisvių.“

Ramus pranešėjos balsas ir malonus elgesys turėtų padrašinti, – pagalvojo Matildė, – tačiau rezultatas buvo priešingas. Visa tai atrodė kažkaip groteskiškai ir kėlė nerimą. Ši moteris priminė besišypsančią stiuardesę žemyn smingančiame lėktuve.

„Policijos pajėgos patruliuos kvartaluose ir turės plačius įgaliojimus, leisiančius jiems užtikrinti viešąją tvarką ir užkirsti kelią nusikaltimams: pareigūnai galės areštuoti žmogų, remdamiesi vien tik įtarimais. Asmenų, įvykdžiusių nusikaltimus

tamsiuoju paros metu, bylos bus nagrinėjamos supaprastinta tvarka ir jiems bus taikomos ypač griežtos bausmės. Vis dėlto tarnybos ragina jus užsirašinti namuose ir imtis visų saugumo priemonių, kad nepažįstami ir blogų ketinimų turintys asmenys negalėtų pas jus įsiveržti.“

Išgirdus šiuos žodžius, Matildę Frai nukrėtė šaltis. Ji susigūžė.

Šviesiaplaukė pranešėja, padėjusi lapus prieš save ant stalo, nukreipė žvilgsnį tiesiai į filmavimo kamerą. „Esame įsitikinę, kad bendradarbiausite. Kviečiame klausytis kito pranešimo, kuris bus paleistas į eterį, pasibaigus nepaprastajai padėčiai, po dvidešimt keturių valandų nuo šios akimirkos. Po kelių sekundžių ims gauti sirenos. Iškart po to bus išjungtas elektros energijos tiekimas, nebeveiks jokie ryšio prietaisai. Tuo momentu išgalios ypatingosios priemonės ir oficialiai bus pradėta vykdyti suplanuotą visuotinį elektros energijos tiekimo išjungimą.“ Pranešėja neatsisveikino su žiūrovais, tik dar kartą nebyliai nusišypsojo į objektyvą. Paskui jos veidą ekrane pakeitė užrašas „Transliacijos pabaiga“.

Tą pat akimirką lauke pradėjo garsiai kaukti sirenos.

Matildė nukreipė žvilgsnį į langą. Lauke buvo diena, tačiau dangų temdė debesys ir gaubė tamsa. Lubų šviestuvai virtuvėje buvo įjungtas, bet jo skleidžiama šviesa nepajėgė paguosti moters. Matildė įsmeigė akis į lemputę: ji bet kurią akimirką turėjo užgesti. Tačiau kol kas vis dar švietė. Lietus ir toliau be paliovos pliaupė. Matildė dar kartą pažvelgė į sieninį laikrodį. Septynios trisdešimt aštuonios. Ne, ji negali prisiversti laukti. Privalo nutildyti tas prakeiktas sirenas, kiaurai skrodžiančias jai smegenis. Peleninėje užgesinusi antrą cigaretę, pakilo nuo stalo. Priėjo prie seno, jau daugelį metų nenaudojamo trintuvo – jis nežinia kodėl vis dar buvo įjungtas į kištukinį lizdą. Įjungė jį. Tuomet atėjo eilė skrudintuvui: nuleido abi jo svirteles, nustatė laikmatį. Paskui įjungė virš viryklės įrengtą gartraukį. Skalbyklę, indaplovę. Kažkodėl atlapojo šaldytuvo duris. Galiausiai įjungė greta kriauklės laikomą radijo imtuvą – nuo seno buvo nustatytas klasikinės muzikos kanalas. Bacho muzikos garsai

beviltiškai stengėsi prasibrauti pro triukšmo kakofoniją, bet galiausiai buvo užgožti. Įjungusi visus elektrinius buities prietaisus ir šviesas, Matildė vėl atsisėdo, ketindama surūkyti dar vieną cigaretę. Moteris įsmeigė akis į sieninį laikrodį, laukdama, kol tas pabaigs skaičiuoti laiką atbulai ir viską apgaubs tamsa bei tylą.

Rodyklei sunkiai vejantis sekundes, sučiškė telefonas.

Išsigandusi moteris pažvelgė į aparatą. Tą vienintelį garsą sukėlė ne ji. Jau daugelį metų Matildė neturėjo pažįstamų ir niekas ja nesirūpino. Geriau pagalvojus, namuose, jos vienatvės gūžtoje, net neturėtų būti to aparato. Visiškoje atskirtyje prisivėrė mažytis plyšelis. Čirškimas kiaurai perskrodė triukšmą – atrodė, tarsi ją kas šauktų vardu. Matildė turėjo dvi galimybes: palaukti, kol ta kančia nutrūks, visuotinai išjungus elektros tiekimą, arba nueiti atsiliepti ir pati ją nutraukti.

Jau daug metų niekas man neskambina. Niekas neturi mano telefono numerio.

Pakilti nuo kėdės skatino ne paprastas smalsumas, o nuojauta. Pakėlė ragelį nuo seno skaitmeninio prietaiso. Šiek tiek užtruko, kol virpančia ranka pridėjo jį prie ausies. Matildei nespėjus ištarti nė žodžio, pasigirdo trumpi elektros trikdžiai, tarsi ryšys trūkinėtų. Paskui, tarpuose tarp tų šaižių ir erzinančių trikdžių, moteris išgirdo balsą.

Vaikišką balsą.

– Mama, – ištarė vaikas. Kraujas Matildės gyslose sustingo. – Mama! Mama! Ateik manęs pasiimti, mama! – persigandęs maldavo.

Pirmą dieną, vesdama berniuką į darželį, Matildė privertė jį atmintinai išmokti namų telefono numerį. Buvo įsitikinusi, kad jį prisiminti lengviau negu mobiliojo. Vėl prieš akis iškilo vaizdas, kaip jis sėdi prie stalo toje pačioje virtuvėje, ką tik pabaigęs pusryčiauti: gėrė pieną ir valgė sausainius su vynuogių uogiene. Pritūpusi priešais, Matildė riša jam batus. Jai rišant raištelius, sūnus po vieną kartoja skaitmenis. Ji daro tą patį, tik vos vos krutindama lūpas, stengdamasi per daug jam nesufleruoti. Nori būti tikra, kad jis gerai įsiminė numerį.

Praeities vaizdas išsisklaidė taip pat netikėtai, kaip iškilo. Matildė Frai vėl atsidūrė dabartyje. Ji jautėsi sugniuždyta, vis dėlto pagaliau sugebėjo prabilti.

– Tobijau... – ranka prisidengė kitą ausį, nes, gaudžiant elektros prietaisams, prastai girdėjo.

– Nepalik manęs čia! Nepalik manęs vieno! – vėl pasigirdo traškesys, trukdžiai. – Aš čia, – ištarė balsas kitame laido gale. – Aš...

Visų pirma nutilo triukšmas. Tuo pat metu išsijungė visos šviesos virtuvėje. Šešėlis smogė tarsi kapokliu, užguldamas staiga sustingusius daiktus.

Tik tada Matildė suvokė, kad nutilo ir telefono ragelis.

Jo skleidžiama tylą buvo nenatūrali, tarsi iš ten niekada nebūtų aidėjęs joks garsas, tarytum tai, ką jį ką tik išgirdo, būtų tik jos vaizduotės – arba išprotėjusios sąmonės – vaisius.

Dabar Matildė ėmė drebėti smarkiau, ji neįstengė liautis. Paskui vėl pakėlė akis į sieninį laikrodį.

Lygiai septynios keturiasdešimt viena.

Septintą valandą keturiasdešimt viena minutė sirenų gausmas nutilo.

Tačiau visi prisimins, kada tiksliai buvo visuotinai išjungtas elektros tiekimas, ne dėl to, kad vienu metu žiemos miegu užmigo visi elektros prietaisai – per akimirką buvo nušluotas visas dešimtmečius siektas technologinis progresas, – taip pat ne todėl, jog staiga nustojo veikti visos ryšio priemonės ir atsiradusi visapusiška atskirtis galėjo sužadinti klaustrofobiją. Greičiau dėl neregėtos, nepažįstamos tylos, kuri atslinko tarsi iš praeities iškylantis vaiduoklis. Prie tokios tylos nebuvo pratęs nė vienas Romos gyventojas. Ją dar labiau pabrėžė monotoniškas lietaus šniokštimas.

Tačiau kaip tik ta netikėta tylą ji sugrąžino į gyvenimą.

Tarsi išniręs iš gelmių, pakirdo iš miego, per kurį laikė užgniaučęs kvapą, genamas beviltiško troškimo įkvėpti oro. Tik iš trečio bandymo pavyko įtraukti į plaučius šiek tiek deguonies. Jis ne šiaip miegojo – buvo netekęs sąmonės ir nugrimzdęs į save. Tačiau atmerkus akis, pasitiko kita tamsybė.

Aš aklas.

Galbūt kvėpuoti trukdė kūno padėtis. Vyras gulėjo kniūbsčias. Jo abi rankos buvo sulenktos už nugaros, riešus spaudė kažkas šaltas. *Antrankiai?* Visų pirma jis pasikėlė, norėdamas atsiklaupyti, kad nebekankintų tas į neveltį varantis oro stygius. Pajuto, kaip skaudžiai sudejavo raumenys ir sąnariai, iš visų jėgų stengdamiesi atgauti judrumą. Judesys buvo sunkus ir varginantis.

Esu nuogas. Man skauda krūtinę.

Deguonis pradėjo maitinti smegenis. Jo regos lauke ėmė įkyriai šokti švytintys burbuliukai. Ne, jis neprarado regėjimo – tai jį supantį pasaulį prarijo tuštuma.

Kur aš? Kas aš?

Pasijuto sutrikęs. Visiška tamsa tvyrojo ne tik aplink jį, bet ir viduje.

Kas aš, kur aš?

Be tolumoje girdimo lietaus teškenimo, vienintelis orientyras buvo uoslė. Vieta smirdėjo. Užsistovėjusiu vandeniu ir dar kažkuo.

Mirtimi.

Jis buvo sustiręs. Sukosėjo. Nustebino pasigirdęs aidas. Dar kartą sukosėjo ir įsiklausė, skaičiuodamas, per kiek laiko aidas jam sugražins garsą atgal. Apimtas nevilties, vyras naudojosi balsu kaip sonaru, stengdamasis suprasti, kokio dydžio yra patalpa, kurioje atsidūrė. Pakartojė eksperimentą, ant kelių sukdamasis aplink savo ašį. To nepakako. Tuomet, staigiu judesiu išlenkęs nugarą, pabandė atsistoti. Pirmą kartą parvirto ant šono. Antrą kartą pamėgino truputį atsargiau, ir jam pavyko.

Pėdos smigo į gličią ir drėgną tizę, tačiau po ja pajuto kietą, be abejo, tašytą, akmenį. Vyrą šiek tiek paguodė tai, kad jis – ne žemėje iškastoje duobėje. Nes iš duobės pabėgti neįmanoma. Iš pastato ištrūkti galima. Jeigu yra įėjimas, vadinasi, yra ir išėjimas.

Bandydamas bet kokia kaina jį surasti, tamsoje ėmė judėti į priekį. Grindys buvo nelygios, tačiau jam vis tiek pavyko išlaikyti pusiausvyrą. Vildamasis, kad jokia kliūtis nepastos jam kelio, pernelyg nesisaugodamas vis žengė į priekį, tikėdamasis pasiekti sieną. Negalėjo ištiesti į priekį rankų, todėl turėjo susitaikyti su mintimi, kad teks į ją atsitrenkti.

Nors smūgis nebuvo smarkus, vis tiek jis vėl pajuto, tarsi kas slėgtų krūtinę. Įkvėpęs palaukė, kol praeis.

Paskui kairiuoju skruostu prigludo prie sienos. Prisilietęs iškart pajuto kažką nugaludinto. Tufas. Nusprendė slinkti palei sieną, kol prieis duris ar kokią nors kitą angą. Žengęs pirmą